

Піддубна Оксана Михайлівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);*
Ульяніченко Милана Володимирівна,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

КЛЯКСОГРАФІЯ, ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ КРЕАТИВНОГО, ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Образотворча діяльність з використанням нетрадиційних образотворчих технологій є найбільш сприятливою для творчого розвитку особистості, так як в ній особливо проявляються різні боки розвитку дитини.

Творчість розглядається сучасними вченими, як діяльність вищого рівня пізнання і перетворення навколишнього світу. Стрімкі зміни в різних сферах сучасного суспільства ставлять перед освітою принципово нове соціальне замовлення – перетворити процес навчання в потужний фактор розвитку здібностей до постановки нових завдань.

Це говорить про актуальність існуючої проблеми, про виховання креативних, творчо мислячих учнів, що володіють нестандартним мисленням та володіють навичками дослідницької роботи. Саме в молодшому шкільному віці формується психологічна основа для розвитку креативного мислення.

Аналіз досліджень. В. Сухомлинський стверджував, що життя вимагає «вільного» оволодіння знаннями, а навчання – найсерйозніша і кропітка праця дитини і вона повинна бути радісною [6, с. 5-22].

Розвиток креативного мислення, сприяє усвідомленому отриманню знань і прагненню до їх самостійного «здобування», вмінню застосовувати їх у своїй практичній діяльності. У буквальному перекладі креативність означає «творчість».

Важко знайти педагога, який не прагнув би розвинути в своїх учнях не тільки певні знання, вміння і навички, а й здатність самостійно вчитися, здобуваючи знання, і на їх основі вирішувати творчі завдання, які ставить життя. Всі ми хочемо, щоб наші діти вирости щасливими, здоровими і розвиненими. Є багато шляхів, що дозволяють цього досягти. Область, до якої відноситься відразу кілька аспектів розвитку – це малювання.

Малювання – не тільки захоплююче, але є дуже корисним заняттям для учнів. Воно допомагає всебічному розвитку особистості дитини, відкриває перед нею дивовижний світ творчості.

Багато років система навчання в школі будувалася переважно на виконанні дітьми тренувальних вправ на закріплення матеріалу. Уроки будувалися за одним типом: учитель пропонує готову модель дії, діти виконують за запропонованою схемою малюнки. Це призводить до того, що

виробляється своєрідний штамп при вирішенні того чи іншого завдання і пошукова діяльність згортається. А при появі нових типів завдань пошук будується заново [4, с. 282-285].

Одним із прийомів, спрямованих на створення умов для творчого самовираження дитини є організація роботи із застосуванням способів нетрадиційного малювання. На даний момент малювання в школі набуває нового забарвлення і треба зробити так, щоб воно не перетворилося в буденний, нудний обов'язок, а зберегло в своїй суті свято творчості. Кожна дитина від природи художник. Малювання приносить їй задоволення.

Малювання є «провідним видом творчості в дитинстві». Діти невичерпні у своїй потребі реалізувати свої враження на папері. Вони звертаються до малюнка як до наочної живої форми вираження вражень і почуттів [1, с. 24].

Подібно грі, малюнок є дієвим способом освоєння світу і мистецтва. Поки дитина малює, вона думає про предмет свого зображення так, як би вона хотіла про нього розповісти. Це завжди «розповідь для себе» про те, в чому автор безпосередньо бере участь.

Для дітей малювання – це, перш за все, розвиток багатьох найважливіших здібностей:

- координація руху «руки – очей»;
- сенсорика (чуттєве сприйняття: кольору, текстури фарб, паперу);
- дрібна моторика («інтелект на кінчиках пальців») – яка включає в роботу важливі відділи головного мозку, в тому числі і мовний центр, а отже – розвивається мова!
- розвиток уяви, фантазії;
- якщо малювати двома руками (як зазвичай і роблять діти – і не варто їм у цьому заважати) – то це дозволяє одномоментно розвивати і синхронізувати обидві півкулі головного мозку, творчого і логічного.

В характері дитини, що регулярно займається малюванням, поступово і природним чином виховуються такі прояви як:

- увага,
- ретельність,
- терпіння,
- планування процесу роботи.

Метою статті є розгляд креативних способів малювання, які поєднуються з різними техніками та незвичайними, нестандартними художніми матеріалами.

Вчителю важливо створити радісну і спокійну атмосферу і при підготовці та під час проведення заняття. Учні з великим задоволенням занурюються в процес творення із самого початку, та роблять це з великим задоволенням.

Поєднання нових технік, використання різних матеріалів в роботі сприяють розвитку у школярів фантазії, уяви, конструктивних навичок, роблять творчий процес більш цікавим, а малюнки дітей більш виразними і оригінальними [2, с. 106-111].

Техніка малювання «Кляксографія» – один із прийомів, який люблять як діти, так і дорослі. За допомогою плями і потоку повітря з'являються незвичайні силуети, які потім художники перетворюють в дерева, казкові персонажі, квіти

і багато іншого.

Розглянемо один з таких уроків. Тема уроку: «Чарівна пляма».

Рис. 1.

«Чарівна пляма»

Блок мотивації.

Мотивація являє собою спеціально відібрану систему оригінальних об'єктів-сюрпризів, здатних викликати здивування учня. Цей блок забезпечує мотивацію учня до занять і розвиває його допитливість. Ми сьогодні побуваємо в гостях у казки. А, щоб визначити, що саме ми будемо сьогодні малювати, послухайте казку про пляму.

Казка «Про Кляксу» Жила-була Клякса в темному дуплі і дуже не любила показуватися на людях. Чому? Та тому, що при її появі кожен своїм обов'язком вважав вигукнути: «Який жах! Яка жирна і негарна чорна пляма!» Кому таке сподобається? Ось чому вона вважала за краще відсиджуватися в дуплі. Але хіба добре сидіти на самоті? Нудно! І нашій Кляксі захотілося сходити погуляти на свято або в гості.

Вирішила вона причепуритися. Взяла жовтої фарби і забарвилася в яскравий сонячний колір. Уявляєте! Звичайно, собі в такому вбранні вона сподобалася. Але тільки вона з'явилася на вулиці, як кожен, хто її зустрів, з жаху говорив: «Яка жовта Клякса!».

Тоді вона зайшла в магазин, купила червоної фарби і пофарбувала свій капелюшок. Але всі, хто її бачив, знову махали руками і кричали: «Яка жаклива Клякса в помаранчевому капелюшку!».

Тоді Клякса купила синьої фарби і пофарбувала свою спідницю. Але і цього ніхто не оцінив. І вона знову почула: «Яка величезна Клякса в зеленій спідниці!». Дуже образилася Клякса. Взяла вона залишок синьої фарби, повернулася в своє дупло і пофарбувала його в синій колір. Вона дуже старалася так, що розмазала фарбу навколо себе, і все дупло стало дуже затишним і красивим.

В цей час пролітала Сова – мудрий птах (Сови, як правило, короткозорі та живуть своїм розумом!). Вона не впізнала Кляксу в її новому вбранні і новому житлі. Сові здалося, що це зовсім і не Клякса, «Здрастуй, прекрасна незнайомка! – сказала Сова, – Ви, бува, не родичка Місяця?» Клякса вперше в житті почула добрі слова і посміхнулася. – Як ви думаєте, чому ми почали урок

саме з такої казки?

Блок інтелектуальної розминки.

Як ви вже здогадалися, сьогодні ми з вами будемо малювати, застосовуючи нетрадиційну техніку малювання «Клясографія», але спочатку виконаємо завдання (для інтелектуального розвитку), яке називається «Чарівник». Ваше завдання – намалювати будь-який звичайний предмет. Чари полягають в тому, що його потрібно намалювати зі збільшеною або зменшеною частиною. Наприклад, муха з великими очима, в яких відбивається світ.

Вчителям на уроках з образотворчого мистецтва необхідно застосовувати дані завдання для розвитку творчих здібностей дітей, так як учитель повинен не тільки навчати дитину, а й зрозуміти і розкривати її внутрішній світ, який перенасичений різними емоціями, часто не тільки позитивними.

Отже, якщо робота вчителя спрямована на розвиток творчих здібностей, тільки тоді принесе позитивний результат.

Використана методика досить ефективна і, має велике майбутнє, так як сприяє розвитку і становленню тих необхідних якостей: активність, мобільність, самостійність, творчість, нетрадиційне мислення, пошук рішень різними шляхами, які диктує нам нова освітня парадигма на сучасному етапі розвитку.

Блок змістовної частини

Головне завдання цього блоку – систематизувати знання учнів про колір і допомогти зробити нові відкриття в галузі кольорознавства.

Техніка малювання «Клясографія» (малюнок плямами, видуваючи їх через соломинку) – це чергове диво серед уроків малювання. На перший погляд – вона незрозуміла і начебто братися за неї не хочеться, але варто тільки почати. Малюнок немов сам оживає! Так, крапельки фарби розставляє «Художник», за своїм задумом, але роздуваючи їх – він уже не може точно передбачити, як вони розійдуться, переллються один в одного, і яким буде остаточний результат... Малюючи, учні будуть насолоджуватися красою цього дійства!

Дану техніку можна застосовувати для різних вікових груп. Діти вчаться використовувати випадкові ефекти та поєднувати різні техніки.

Рис. 2.

Роздування плями

Блок психологічного розвантаження.

Дитина повинна навчитися завершувати роботу. Для цього нам допоможуть різні психологічні тренінги, навіювання, гра. Інакше, як навчити дітей творчої діяльності? Як організувати дітей і прийти до успіху?

Можна з дітьми заспівати пісню, зіграти в гру пантоміму, в театр, пограти в слова і т. д. Гра «Веселка». Діти промовляють вірш разом з учителем.

Учитель повинен пам'ятати, що споглядання і уявлення різних кольорів веселки сприятливо впливають на організм дитини. Наприклад:

- синій колір позитивно впливає на зір і слух,
- жовтий – на шлунково-кишковий тракт, кров'яний тиск,
- зелений – на серцево-судинну систему.

Блок музичної інтелектуальної підтримки.

Прослуховування фонової музики під час творчої діяльності.

Музично-естетичні враження сприяють розвитку емоційних центрів мозку, активізуючи розумову діяльність, що є важливим для інтелектуального розвитку дитини. Музика впливає на моральний і естетичний розвиток дитини, є чудовим фоном для створення дитячих робіт.

Блок змістовної частини.

Діти, а навіщо ж ми починали урок з казки? Правильно, ваші плями тепер повинні перетворитися в казкових героїв! Подивіться уважно на ваші малюнки і знайдіть в них казку! Можете доповнити образ, підмалювати своїм Кляксам відсутні деталі.

Рис. 3.

Перетворення плями в казкового героя

Блок рефлексії.

Діти, а зараз я попрошу прикріпити всі ваші роботи на дошку (діти виносять роботи і кріплять їх).

- За допомогою якої нетрадиційної техніки малювання ви виконали свої роботи?
- Як ви їх виконували?
- Діти розкажіть про свою кляксу. На якого казкового персонажа вона схожа?

Даний заключний етап уроку, перегляд творчих робіт учнів, забезпечує зворотний зв'язок з учнями і передбачає якісну і емоційну оцінку ними самого уроку.

Звичайно, не всі діти встигають завершити роботу до кінця уроку.

Причини різні: хтось працює повільно, а хтось швидше, комусь треба більше часу на «обдумування» майбутньої композиції. Тому дуже важливо, не залишати без уваги і незавершені роботи, знаходити в них цікаві творчі моменти.

Отже креативне малювання на уроках з образотворчого мистецтва сприяє розвитку креативного мислення, розвитку творчої особистості. Замість шаблонів народжуються незвичайні ідеї, діти стають більш розкутими, вміють відстояти свою думку, з'являються нові оригінальні способи вирішення, в першу чергу тому, що діти перестають панічно боятися помилок.

Список використаних джерел та літератури

5. Ковальчук М.О., Колесник Н.Є. Психолого-педагогічні особливості кольору в дизайні: монографія. Житомир: ТОВ «505», 2020. 284 с.
6. Павленко, В. В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва / В. В. Павленко // Проблеми освіти. – Вінниця, 2019. – Вип. 92. – С. 106-111.
7. Піддубна, О. М. Розвиток креативного мислення студентів у процесі вивчення дисциплін «Малюнок» і «Живопис» // Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи. У 2 ч. Ч. II. – Житомир, 2018. — С. 208 – 217.
8. Піддубна, О. М. Формування професійної компетентності вчителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення предметів «Малюнок» й «Живопис» під час виконання начерків // Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика : зб. наук. пр. У 2 ч. Ч. 1. – Житомир, 2017 р. – С. 282-285.
9. Піддубна, О. М. Живопис у розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів образотворчого мистецтва / О. М. Піддубна // Проблеми освіти. – 2019. – Вип. 92. – С. 111-115.
10. Сухомлинська, О. В. У пошуках справжнього // В. О. Сухомлинський. Серце віддаю дітям. – Х.: Атма, 2012. – С. 5-22

Погосьян Дарина Рафаїлівна,
здобувач другого (магістерського) рівня
спеціальності 022 Дизайн
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);
Колесник Наталія Євгенівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ТА НАВИЧОК САМОКОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У зв'язку з входженням України в європейський освітній простір та реформуванням усіх ланок системи освіти, виникає потреба в професійному саморозвитку конкурентоспроможного та висококваліфікованого педагога. Проблема організації та методики формування самостійності та навичок самоконтролю в закладах професійної освіти